

Varför inte nynna lite högre?

Text: Jonathan Lutz

Jonathan Lutz är född 1953 i Minnesota men har sedan 1977 arbetat mest i Sverige och Finland. Ett tidigt intresse för musik och psykiatri ledde till engagemang i gemenskapsbyggande projekt både lokalt och internationellt och med alla åldersgrupper. För tillfället har han bl.a. citraprojekt i förskolan, högläsningprojekt vid brasan med skolbarn, en projektkör med medelåldersmän som turnerar i Kina juni 2004, och en "Old Boys" kör. Som doktorand i musikvetenskap vid Åbo akademi forskar han i ämnet musik i familjen.

Min erfarenhet är att dessa stunder då jag "överger" min ironi och mitt försvar och går in i De Stora Känsloerna är oerhört värdefulla. Resten av dagen blir ofta annorlunda - jag börjar hälsa och tacka, se folk i ögonen och le mera än annars, och mina sinnen vaknar till: jag ser, hör, känner på en annan nivå. Jag blir nykär, nyfrälst, upptäcker under, känner helt enkelt att jag lever och är en del av en större gemenskap i en underfull värld.

Här är en stor utmaning, inte bara för oss alla som individer utan också för organisationer som Folkhälsan och speciellt för större vårdinstitutioner: en av våra viktigaste uppgifter som människor är ju att försöka möta varandra på djupet, men vårdmiljön, som armén, skalar ofta bort individens "jag". Byggnaderna, kläderna, sångarna känns främmande - kanske också språket. Det är inte så lätt för patienten att känna att hon/han lever och är en del av en större gemenskap, även om jag många gånger varit oerhört imponerad av vårdpersonalens insikter och insatser.

Kulturupplevelser kan betyda mycket. I Folkhälsan 4/03 påminde Merete Mazzarella om att "ingen människa är en ö, att vi alla ingår i sammanhang av ömsesidigt beroende och att vi genom att läsa kan få modeller för hur de här sammanhangen kan se ut, för hur vi kan förhålla oss till varandra." Riggert Munsterhjelm (Folkhälsan 2/03) menar att "bildkonsten erbjuder instrument för synliggörande, konkretisering, av det outtalade och kanske också rentav outtalbara", och tror att det visuella språket också bör tillämpas medvetet "på ett allmännare plan i vårdenhetens miljö, arkitektoniskt, inredningsmässigt och genom

En gång råkade jag närvara vid en för mig okänd persons begravning. Ändå dröjde det inte länge innan också jag sörjde och grät, rörd över att få vara med där människor i en större gemenskap öppnade sig, visade i sin sorg sitt känsligaste, mänskligaste jag. Jag är en av dem som måste ta näsduk med på bio (eller lånar av min fru Ylva), och trots att jag kom till Finland som vuxen faller jag ofta en tår när en av mina körer sjunger "Slumrande toner".

konst." Självt hade jag från början tänkt bli psykiater, men kunde inte låta bli att syssla med musik i alla möjliga sammanhang - jag har flera körer, projekt i skolor, på dagis och i sjukhus, undervisar olika instrument. Det har blivit mitt sätt att kommunicera, att nå andra, att skapa gemenskap - och jag känner verkligen att det jag gör är direkt kopplat till "folkhälsan". Att musik kan påverka hälsan togs för givet redan av "primitiva" kulturer och nya forskningsbevis läggs fram varje år: individuella sånglektioner kan påverka hjärtat - också fysiskt; körsångare verkar leva längre än andra.

Det finns ingen patentlösning för hur musiken bör användas i vårdarbetet, men det finns många möjligheter: besök av musikgrupper av olika slag, allsångstunder, bandad musik som är utvald med omsorg, sångstunder med enskilda dementa och döende (kolla t.ex. Marianne Folkedotter i Umeå). Det är förstås viktigt att vara medveten om individernas olika kulturbakgrund och musiksmak. Tyvärr är vårdinstitutionernas hierarkiska uppbyggnad och personalens klart definierade roller en hämmande faktor, eftersom få vårdare känner sig "kompetenta" i musikfrågor och vågar sätta igång och leda en sång.

Men det viktiga när man gifter sig (eller läser julevangeliet eller leker med sina barn) är inte att man gör det "proffsig" utan med äkta känsla! Jag tror bestämt att det institutioner behöver är inte bara professionella musiker som gör engångsbesök utan en levande personal som ibland släpper fram en ton, kanske i misstag. Nu när julen närmar sig är det dags för oss alla att börja nynna på sånger som vi bär inom oss, och varför inte nynna lite högre än du brukar, i fall någon vill hänga med?